

Bütün fəaliyyəti və fərdi keyfiyyətləri ilə xalqına, millətinə, digər tanınmış siyasətçilərə nümunə olan Heydər Əliyev siyasət dünyasında bacarığı, sərişəsi, uzaqgörənliyi, hadisələri hiss etmə, duyma və düzgün qərarlar vermə qabiliyyətinə görə nadir şəxsiyyət olmuşdur. Ulu öndər malik olduğu bu keyfiyyətlər sayəsində Azərbaycanı siyasi, iqtisadi, ideoloji cəhətdən inkişaf etdirərək özünün arzuladığı səviyyəyə çatdırmışdır.

Onun xidmətlərini sadalamaqla bitib tükən deyildir. Lakin real-lıqları, dahi öndərin Vətəni, xalqı, milləti üçün etdiklərini görmək və onları qiymətləndirmək üçün onun keçirdiyi həyat yoluna nəzər salmaq lazımdır. Bu yol onun ölkə rəhbəri simasında fəaliyyətə başladığı 14 iyul 1969-cu ildən başlayandır. Həmin tarixdə Heydər Əliyev Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi vəzifəsinə seçilmişdir. Bu dövrdə respublikamız ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi, mədəni-psixoloji və s. sahələri əhatə edən problem və çətinliklərlə üz-üzə qalmışdı. İqtisadiyyat durğunluq vəziyyətinə düşmüş, əsas iqtisadi göstəricilərin səviyyəsinə görə Azərbaycan keçmiş sovetlər birliyində sonuncu yerlərdən birini tutmuşdu.

Belo təleyüklü, çətin və məsuliyyətli məsələlərin həlli üçün yeni rəhbəri Heydər Əliyevin üzünə düşdü. 1969-cu ilin avqustunda onun rəhbərliyi ilə keçirilən Azərbaycan KP MK-nin Plenumu yeni inkişaf mərhələsinin başlanğıcı oldu. Bu plenumda Heydər Əliyev xalq təsərrüfatında yaranmış qeyri-qənaətbəx vəziyyətin səbəblərini açıqladı və vəziyyətdən çıxış yollarını müəyyənləşdirdi. O, çox uzaqgörənliklə hiss edirdi ki, ölkənin, millətin siyasi müstəqilliyi onun iqtisadi azadlığından keçir. Bu amilləri nəzərə alaraq həmin dövrdə qısa müddət ərzində onun rəhbərliyi və bilavasitə iştirakı ilə Azərbaycanın uzunmüddətli iqtisadi inkişaf strategiyası hazırlandı və həyata keçirilməyə başlandı.

Heydər Əliyev 1969-1982-ci illər ərzində xalqı səfərbər edərək qarşıya qoyduğu strateji məqsədlərə nail oldu. Həmin illər Azərbaycan xalqının quruculuq salnamasına qızıl hərflərlə yazıldı. Heydər Əliyev Azərbaycanı güdrətli, elmi-intellektual kadrlar potensialına malik olan, güclü sənaye, kənd təsərrüfatı və enerji potensialına sahib, İtifaq miqyasında göstəricilərinə görə ilk yerlərdə dayanan bir respublikaya çevirdi.

İtifaq miqyasında Heydər Əliyevin gündən-günə artan nüfuzu sayəsində SSRİ hökuməti 1970-1978-ci illər ərzində respublikamıza xalq təsərrüfatının intensiv inkişafı ilə bağlı beş xüsusi əhəmiyyətli qərar qəbul etmişdir. 1970-1982-ci illərdə Heydər Əliyevin xidmətləri nəticəsində respublikamızda iqtisadiyyatın inkişafı dinamik xarakter almış, həmin illər quruculuq və inkişaf mərhələsi kimi tariximizə həkk olmuşdur. Ölkə yüksək sosial-iqtisadi göstəricilərə nail olaraq bütün istiqamətlərdə orta itifaq göstəricilərinin üstünə keçmişdir. Belə ki, həmin dövrdə istehsal edilən milli gəlir 2,6 dəfə, sənaye məhsulunun həcmi 2,7 dəfə, kənd təsərrüfatı məhsulunun həcmi 2,3 dəfə artmışdır.

Heydər Əliyev 1969-1982-ci illər ərzində Azərbaycanı inkişaf etdirərək SSRİ tərkibində özünü təmin etmək imkanları olan respublikaya çevirmişdi. 1982-1992-ci illər ərzində ölkəyə rəhbərlik etmiş sərişəsiz adamların fəaliyyəti nəticəsində əvvəllər yaradılmış potensial dağıdılmış, iqtisadiyyat yarasız hala düşmüş, ölkə faktiki olaraq böhrana düşmüşdür. Böhran vəziyyəti ölkənin ictimai həyatının bütün sahələrini bürümüş, çox çətin bir vəziyyət yaranmışdır. Bu vəziyyəti nəzərə alaraq Heydər Əliyev demişdir: "Azərbaycanın tarixində növbəti illər itirilmiş, həm də bu illərdə Azərbaycan "ölüm və ya olum" dilemması ilə üz-üzə qalmışdır". Belə bir çətin vəziyyətdə xalq ümidini Heydər Əliyevə bağlayaraq, onu təkidlə respublika rəhbərliyinə qayıtdı. Beləliklə, 15 iyun 1993-cü ildən etibarən xalqın qurtuluşu başladı.

Ulu öndər vəziyyətin çətin, ağır olduğunu görərək qarşıda duran vəzifələrin məsuliyyətini çiyinə götürdü və yenidən quruculuq fəaliyyətinə başladı. Bu mərhələdə fəaliyyət artıq Azərbaycanın müstəqil dövlət olaraq qarşısına duran çox mühüm yeni dövlət modelinin yaradılmasına yönəldilmiş idi. Məhz bu zəruri məsələləri nəzərə alan ümummilli lider qeyd edirdi ki, Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonra strateji məqsəd yeni iqtisadi sistemə transformasiyadan, güclü dövlətçiliyin, onun siyasi və iqtisadi əsaslarının yaradılmasından, makroiqtisadi sabitliyin təmin edilməsindən, qanunlara tabe olan intellektual azad insanlar birliyinin, sosial dövlətin yaradılmasından ibarətdir.

Azərbaycanın siyasi, iqtisadi inkişaf strategiyasının təntənəsi

DÜNYA ölkələrinin tarixi sübüt edir ki, onların inkişafında, xalqların tanınmasında, dünya miqyasında nüfuzlu yer tutmasında müstəsna rol xalqların yetişdirdiyi liderlərə məxsusdur. Azərbaycan da belə bir xoşbəxtlik qismət olmuşdur, onun Heydər Əliyev kimi uzaqgörən, millətini, xalqını, dövlətini canından çox sevən və qiymətləndirən bir lideri vardır. Heydər Əlirza oğlu Əliyev Azərbaycan xalqının minillik arzusu və istəklərini reallaşdıran, ölkəmizi sivil dünyanın və Avropa ailəsinin üzvünə çevirən siyasi lider olmuşdur. Ömrünü bütövlükdə xalqının azadlığına və inkişafına həsr edən bu böyük şəxsiyyət millətə sədaqətə xidmət etmişdir. Onun fəaliyyətinin hər anı xalqın təleyüklü məsələlərinin həllinə yönəlmişdir.

Yenidən müstəqillik qazanmış Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyini qorumağı, möhkəmləndirməyi, onu inkişaf etdirməyi özünün əsas vəzifəsi hesab edən, dövlətçilik ənənələrini əldə rəhbər tutan ulu öndər respublikamıza dövlət quruculuğu və dövlətçiliyin inkişafının təməl prinsiplərini əsasını yaratmışdır. Bunun əsasında həyata keçirilən iqtisadi islahatlar və strategiya nəticəsində ölkədə getdikcə genişlənən iqtisadi-siyasi böhranın qarşısı alınmış və ictimai siyasi sabitliyi təmin etmək mümkün olmuşdur.

1993-cü ilin payızında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilən Heydər Əliyev ölkənin inkişaf strategiyasını hazırladı və onu reallaşdırmağa başladı. Bu strategiya ölkənin tarixi-iqtisadi xüsusiyyətlərini, geosiyasi şəraiti, milli mənafeyi, müasir dövrün tələblərini əsas tutaraq fəaliyyətin prioritet istiqamətlərini özündə əks etdirirdi. Bu istiqamətlərə makroiqtisadi sabitləşmə, bütün sahələrdə islahatların keçirilməsi, beynəlxalq inteqrasiya proseslərinə fəal surətdə qoşulma, ölkənin geosiyasi və geoiqtisadi mövqelərini möhkəmləndirilməsi, xalqın sosial rifahının yaxşılaşdırılması, xarici iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi, beynəlxalq maliyyə kredit təşkilatları ilə əlaqələrin möhkəmləndirilməsi kimi vacib və zəruri məsələlər aid idi. Elmi-nəzəri və iqtisadi əsaslara söykənən bu strategiyanın əsası ölkənin zəngin iqtisadi potensialını hərkətə gətirməklə, dünya bazarında öz məhsulları ilə layiqli yer tutmaqla, ölkənin mövqeyinin möhkəmləndirilməsinə nail olmaq və bu əsasda bütün məqsədləri reallaşdırmaqdan ibarət fəaliyyət təşkil edirdi.

Heydər Əliyevin Azərbaycanı formalaşdırdığı və reallaşdırdığı iqtisadi siyasətin xarakterik cəhətləri çoxşaxəlidir. Bunlardan birincisi ondan ibarətdir ki, ulu öndər sabitliyin təmin edilməsinin əsası neft strategiyasında, onun bazasında reallaşdırılan xarici investisiya siyasətində gətirdi. Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə 1994-cü ilin 20 sentyabr tarixində bağlanmış "Əsrin müqaviləsi" ölkəmizin tələyində həlledici rol oynadı. Bu müqavilənin reallaşdırılması nəticəsində dünyanın 10-dan artıq ölkəsindən tanınmış şirkətlər Azərbaycanı seçmişdilər. Onların respublikamızda fəaliyyət göstərdiyi illər ərzində iqtisadiyyata 125 milyard dollar həcmində xarici investisiya qoyuldu.

Heydər Əliyev tərəfindən reallaşdırılan sosial-iqtisadi siyasətin mühüm cəhətlərindən biri də bu siyasətin insan amilinə yönəldilməsi idi. Bu istiqamətdə fəaliyyəti gücləndirmək üçün 1993-1994-cü illərdə Azərbaycanı fəaliyyət göstərən aparıcı beynəlxalq neft şirkətlərindən birinin nəzdində "qara qızıl" millətin xeyrinə olaraq "insan kapitalına" çevirmək məqsədilə İnsan İnkişafı Mərkəzi yaradıldı. 1995-ci ildə ilk dəfə olaraq Azərbaycanda

Milli İnsan İnkişafı hesabatı nəşr edildi. Bu hesabat özüdə insanlığın üçün və sağlamlıq parametrlərini, təhsil səviyyəsini, tibbi xidmət səviyyəsini, mənzillə təminatını və s. kimi çoxsaylı sosial məsələləri özündə əks etdirirdi. Bu istiqamətlərə makroiqtisadi sabitləşmə, bütün sahələrdə islahatların keçirilməsi, beynəlxalq inteqrasiya proseslərinə fəal surətdə qoşulma, ölkənin geosiyasi və geoiqtisadi mövqelərini möhkəmləndirilməsi, xalqın sosial rifahının yaxşılaşdırılması, xarici iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi, beynəlxalq maliyyə kredit təşkilatları ilə əlaqələrin möhkəmləndirilməsi kimi vacib və zəruri məsələlər aid idi. Elmi-nəzəri və iqtisadi əsaslara söykənən bu strategiyanın əsası ölkənin zəngin iqtisadi potensialını hərkətə gətirməklə, dünya bazarında öz məhsulları ilə layiqli yer tutmaqla, ölkənin mövqeyinin möhkəmləndirilməsinə nail olmaq və bu əsasda bütün məqsədləri reallaşdırmaqdan ibarət fəaliyyət təşkil edirdi.

Qeyd edilən beynəlxalq maliyyə qurumlarının ölkəmizdə reallaşdırıldığı layihələrdə əsasını yeni iqtisadi sistemə transformasiyanı təmin edən bazar iqtisadiyyatına keçid üzrə islahat proqramları reallaşdırılmış, makroiqtisadi sabitləşməyə nail olunmuş, qaçqın və köçkünlərin problemlərini həll edilməsinə kömək göstərilmiş, yardımlar verilmiş, həm aqrar sektorda, həm də qeyri-neft sektorunda əsaslı yenidənqurma işləri aparılmış, çoxsaylı iş yerləri yaradılmış, neft gəlirlərindən səmərəli istifadə və onun səffaf idarə edilməsi sistemi yaradılmış, infrastrukturun bərpa edilməsi sürətləndirilmişdir.

Ulu öndər tərəfindən aparılan makroiqtisadi sabitləşmə siyasətinin mühüm elementlərindən biri də Azərbaycanın Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinə qoşulması olmuşdur. Bu məqsədlər özüdə ölkədə dayanıqlı inkişafı təmin edən, yoxsulluğun azaldılmasına nail olunmasını və insan inkişafını əsas götürən 8 məqsəd, 21 hədəf və 60 göstəricini əks etdirir. Minilliyin İnkişaf Məqsədləri 2000-ci ildə 147 dövlət və hökumət başçılarının iştirakı ilə Nyu-York şəhərində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Sammitində qəbul edilmişdir. Bu inkişaf məqsədlərinə qoşulmaqla öhdəliyi imza atan Heydər Əliyev Azərbaycanın spesifik xüsusiyyətlərini, yerli şəraiti və inkişaf səviyyəsini nəzərə alaraq ölkə üçün inkişaf məqsədlərinin əsas hədəflərini müəyyənləşdirdi. 1995-ci ildə ilk dəfə olaraq Azərbaycanda

məqamı yoxsulluğun azaldılması problemi idi. Bu məsələ üzrə milli strategiya sənədi olan "Yoxsulluğun azaldılması və iqtisadi inkişafa dair Dövlət Proqramı" qəbul edildi. Bu sənədə hökumət tərəfindən həyata keçiriləcək prioritet istiqamət və tədbirlər müəyyənləşdirildi. Beynəlxalq təşkilatlarla, xüsusən də Dünya Bankı ilə aparılan birgə fəaliyyət nəticəsində ölkədə yoxsulluq həddindən aşağı səviyyəyə düşən əhəlinin sayı 1996-cı ildəki 68,1 faizdən 2002-ci ildə 46,7 faizə, 2003-cü ildə 44,7 faizə salınmışdır. Hazırda yoxsulluq səviyyəsi 5 faiz təşkil edir. Ümummilli lider Heydər Əliyev demişdir: "Bizim vəzifəmiz yoxsulluqla mübarizəni daha da gücləndirmək, yoxsulluğu azaltmaq və gələcəkdə Azərbaycanda yoxsulluğu tamamilə ləğv etməkdən ibarətdir".

Ulu öndərin rəhbərliyi altında ölkədə sabit və dayanıqlı inkişafın təmin edilməsini reallaşdırmağa zəmin yaradan bir sıra proqram və qanunlar qəbul edilmişdir. "Neft və qaz gəlirlərinin idarə olunması üzrə uzunmüddətli strategiya" qəbul və icra edilmiş, onun əsasında "Neft fondu" yaradılmışdır. "Azərbaycan Respublikasında xüsusi iqtisadi zonaların yaradılması və fəaliyyətinin tənzimlənməsi haqqında", "İnvestisiya fəaliyyəti gücləndirmə haqqında", "Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlığın inkişafının Dövlət proqramı", Azərbaycan Respublikasında məşinayırma sənayesinin inkişafının Dövlət Proqramı (2002-2005-ci illər)" "Azərbaycan Respublikasında aqrar bölmənin inkişafının Dövlət Proqramı (2002-2006-cı illər)" qəbul edildi. Bunlara paralel olaraq "Sahibkarlar Şurası" və "Azərbaycanda İnvestisiyaların Təşviqi və Məsləhət Fondu" yaradıldı. Həyata keçirilən iqtisadi inkişaf siyasəti nəticəsində UDM-in həcmi 2001-ci ilə nisbətən 2003-cü ildə 1,3 dəfə, iqtisadiyyata yönəldilən xarici və daxili investisiyaların həcmi 3,7 dəfə artmışdır.

Heydər Əliyevin Azərbaycanı formalaşdırdığı və reallaşdırdığı siyasətin ən mühüm istiqamətlərindən biri də dayanıqlı maliyyə-büdcə, vergi sisteminin formalaşdırılması idi. Bu məsələyə yüksək qiymət və dəyər verən ulu öndər sistemə mərhələli təkmilləşməni xüsusi diqqət mərkəzində saxlayırdı.

Makroiqtisadi sabitliyin təmin edilməsində dövlət gəlirlərinin əhəmiyyətinə önəm verən ulu öndərin rəhbərliyi altında vergi

sistemi və onun normativ hüquqi bazası formalaşdı, vergi qanunlarının tətbiqinə dair təlimat və əsasnamələr hazırlandı. Bunlarla yanaşı, ölkədə makroiqtisadi sabitliyi daha da möhkəmləndirmək, onu bütün sahələrdə daha da təkmilləşdirmək istiqamətində bir neçə fərman imzalandı. Ulu öndərin imzaladığı 1993-cü il 24 noyabr tarixli "Azərbaycan Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsi tədbirləri haqqında", 1993-cü il 15 iyun tarixli "Əhəlinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi və iqtisadiyyatın maliyyə vəziyyətinin sabitləşdirilməsi tədbirləri haqqında" fərmanları, "Azərbaycan Respublikasında iqtisadi yüksəliş və strukturun yenidən qurulması üzrə ortamüddətli proqram", "Dövlət sektoruna investisiya qoyulmasının ortamüddətli proqramı", "2002-2005-ci illərdə turizmi inkişaf etdirmək və turizm ehtiyatlarından səmərəli istifadə etmək proqramı" və digər fərman və proqramlar əsasında makroiqtisadi sabitliyin daha da möhkəmləndirilməsinin prioritet istiqamətləri müəyyənləşdirilmişdir.

BU gün beynəlxalq miqyasda Azərbaycanı xarakterizə edən əsas parametrlərdən biri də onun sürətli iqtisadi inkişaf tempinə malik olmasıdır. Buna nail olmaq üçün ölkədə məqsədyönlü və gərgin işlər aparılmış, çoxşaxəli islahatlar reallaşdırılmışdır. Bu islahatların ən mühüm elementlərindən biri də dövlət mülikiyyətinin özəlləşdirilməsi olmuşdur. Hələ 1995-2000-ci illər ərzində Heydər Əliyev tərəfindən iki özəlləşdirmə proqramı qəbul edilmişdir. Həmin proqramların icrası nəticəsində ümumi daxili məhsul 1996-cı ildə 1,3 faiz, 1997-ci ildə 5,8 faiz, 1998-ci ildə 10 faiz, 1999-cu ildə 12 faiz artmışdır. Özəlləşdirmə proqramının əsas məqsədi iqtisadiyyatın strukturunu təkmilləşdirilməsi, rəqabət mühitinin formalaşdırılması əsasında milli iqtisadiyyatın səmərəliliyinin yüksəldilməsi, bazar münasibətlərinin iqtisadi əsası kimi özəl mülikiyyətçilərə təbəqəsinin genişləndirilməsi və s. məsələlərdən ibarət olmuşdur.

Aparılan təhlillərdən belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, müstəqillik əldə ediləndən ötən ilk beş il, yəni 1996-cı il də daxil olmaqla həmin dövrü iqtisadiyyatın bazar prinsiplərinə uyğunlaşması, iqtisadi sistemə transformasiyanın ilkin mərhələsi adlandırmaq olar. Sonrakı 1997-2003-cü illəri iqtisadiyyatın sabitləşməsi və transformasiyanın dorinləşməsi mərhələsi kimi

qiymətləndirmək olar. Ulu öndər tərəfindən aparılan köklü islahatlar nəticəsində iqtisadiyyat yenidən qurulmuş, yeni iqtisadi sistemə transformasiya sürətlə getmiş, ölkənin qeosisi və geoiqtisadi mövqeyi möhkəmlənmiş, ümumbəşəri dəyərlərdən bəhrələnməklə idarəetmə modellərinin müsbət meyilləri əsasında iqtisadiyyatın sahələri inkişaf etdirilmiş və nəticədə milli dayanıqlı və davamlı iqtisadi inkişaf modeli formalaşmışdır.

2003-cü ildən başlayaraq, Azərbaycan Respublikasında ulu öndər tərəfindən yaradılmış milli dayanıqlıq və davamlı iqtisadi inkişaf modeli Heydər Əliyevin layiqli davamçısı İlham Əliyev tərəfindən uğurla və daha təkmil formada reallaşdırılıb. İlham Əliyev öz fəaliyyətində dövrün müasir idarəçilik üsul və qaydalarını tətbiq etməklə ölkəmizin beynəlxalq aləmdə daha böyük uğurlara nail olmasına imza atmışdır. Onun rəhbərliyi dövründə aparılan müdrik islahatlar, məqsədyönlü daxili və xarici siyasət sayəsində Azərbaycan Cənubi Qafqazın lider dövlətinə çevrilmişdir. Bu nəticənin əldə edilməsində başlıca amil səmərəli, uğurlu iqtisadi siyasət olmuşdur. "Əsrin müqaviləsi"ndən sonra

nümayəndə heyətlərinin iştirak etdiyi konfransda İpək yolunun bərpası məqsədilə TRASEKA proqramı əsasında "Avropa – Qafqaz – Asiya" dəhlizinin inkişafı üzrə beynəlxalq nəqliyyat haqqında Əsas Çoxtərəfli Saziş imzalanmış, Bakı Bəyannaməsi qəbul edilmişdir. Daxili və xarici siyasətdə göstərdiyi xidmətlər, həmçinin neft strategiyasının reallaşdırılması, ölkədə makroiqtisadi sabitliyin davamlılığını təmin edilməsi sahəsindəki müəttəf nəticələrə görə Prezident İlham Əliyev xalqın şəxsi liderinə çevrilmişdir. Onun birbaşa rəhbərliyi altında həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində 2003-cü ildən bu günədək ölkə iqtisadiyyatı real ifadədə 3,2 dəfə artmışdır. Bu, dünya miqyasında rekord göstəricidir. Həmin dövr ərzində ölkədə sənaye istehsalı 2,6 dəfə, ixrac 4,7 dəfə, valyuta ehtiyatları 24 dəfə artmışdır. Son 15 il ərzində Azərbaycan iqtisadiyyatına təxminən 250 milyard ABŞ dolları sərmayə qoyulmuşdur. Bu sərmayələrin yarısı xarici investisiyalardır.

İlham Əliyev siyasətinin ən uğurlu məqamlarından biri ondan ibarətdir ki, Azərbaycan beynəlxalq aləmdə öz mövqelərini durmadan möhkəmləndirir. Ölkəmiz Dünya Bankının "Doing Business" hesabatında 2006-cı ildə qeydə alınmış və o zaman 98-ci yerdə qərarlaşmışdı. Aparılan düzgün, məqsədyönlü, səmərəli islahatlar nəticəsində Azərbaycan 2018-ci ildə son hesabatda dünya miqyasında 25-ci yerdə olmuşdur.

2003-2018-ci illər ərzində əhəlinin məşğulluq problemləri uğurla həll olunmuş, bu dövr ərzində 2 milyon yeni iş yeri yaradılmışdır. Azərbaycan sürətli iqtisadi inkişafının təmin edilməsində, əhəlinin sosial rifahının daimi olaraq yüksəldilməsində, orta təminatlı təbəqənin formalaşmasında, məmru istehsalın artımının sürətlənməsində xüsusi rolə malik olan məsələlərdən biri sahibkarlıq mühitinin yaradılması və inkişaf etdirilməsidir. 1994-cü ilin sentyabrında Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə Bakıda "Sahibkarlıq strategiyası və iqtisadi yenidənqurma" mövzusunda keçirilən beynəlxalq konfransdan sonra ölkəmizdə kiçik və orta sahibkarlığın sürətli inkişafı başladı. Xarici təcrübədən geniş şəkildə istifadə edilməklə ölkədə sahibkarlığın inkişafı ilə bağlı dövlət proqramları qəbul edildi. Onların uğurla icra edilməsi nəticəsində hazırda ölkədə qeyri-neft sektorunun ümumi məhsulunun 80-85 faizi sahibkarlıq müəssisələri tərəfindən istehsal olunur. Kiçik və orta sahibkarlığın sürətli inkişafı məqsədilə onlara müxtəlif güzəştlər tətbiq edilir, dövlət tərəfindən ən zəruri köməklər göstərilir.

Ölkədə dayanıqlı inkişafı məqsədilə həyata keçirilən mühüm məsələlərdən biri də regionların sosial-iqtisadi inkişafının təmin edilməsi olmuşdur. Bu məqsəddə üç dövrü – 2004-2008, 2009-2013, 2014-2018-ci illəri əhatə edən "Regionların sosial inkişafı Dövlət proqramları" qəbul edilmiş və uğurla həyata keçirilmişdir. Hazırda yeni 2019-2023-cü illəri əhatə edən dördüncü proqramın icrasına start verilmişdir.

Prezident İlham Əliyev tərəfindən aparılan düşünülmüş siyasət nəticəsində Azərbaycan həm iqtisadi, həm siyasi cəhətdən sabit və təhlükəsiz bir məkana çevrilmişdir. Azərbaycanda formalaşan və artıq beynəlxalq güclər tərəfindən də qəbul edilən davamlı, dayanıqlı iqtisadi inkişaf modelinin əsas gücü ondadır ki, onu xalq bəyənir və dəstəkləyir. Bu modelin reallaşdırılması nəticəsində ölkəmiz güclü dövlətə çevrilmişdir. Məhz bunun nəticəsində Azərbaycan beynəlxalq kürsülərdə öz sözünü deyir, müstəqil siyasətini aparır və maraqlarını qoruyur.

İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən iqtisadi siyasətin mühüm elementlərindən biri də dünyaya iqtisadi inteqrasiyanı sürətləndirən xarici ticarət strategiyasıdır. Bu strategiya çərçivəsində həyata keçirilən ən zəruri məsələlərdən biri də qədim "İpək yolu"nun bərpası və onun daha da inkişaf etdirilməsidir. Bu vasitə ilə bir tərəfdən ölkələr arasında iqtisadi inteqrasiya güclənir, digər tərəfdən isə beynəlxalq yükdaşımalarda geniş meydan açılır. Tarixi İpək Yolunun bərpası çərçivəsində transmilli layihələrdən biri olan – TRASEKA proqramının hazırlanması və yaradılması işində Azərbaycan dünya dövlətləri ilə, Avropa İttifaqı və digər beynəlxalq təşkilatlarla qarşılıqlı təmasda yaxından iştirak etmiş və layihənin daimi katibliyinin Bakıda yerləşməsinə nail olmuşdur. Bu layihənin reallaşdırılması əsas mərhələ 1998-ci ilin 8 sentyabr tarixində Bakıda "İpək yolunun bərpası" mövzusunda keçirilən beynəlxalq konfrans hesab edilir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 9 ölkənin (Azərbaycan, Bolqarıstan, Gürcüstan, Qırğızstan, Moldova, Rumıniya, Türkiyə, Özbəkistan, Ukrayna) başçıları və eyni zamanda, 13 beynəlxalq təşkilatın, 32 dövlətin

nümayəndə heyətlərinin iştirak etdiyi konfransda İpək yolunun bərpası məqsədilə TRASEKA proqramı əsasında "Avropa – Qafqaz – Asiya" dəhlizinin inkişafı üzrə beynəlxalq nəqliyyat haqqında Əsas Çoxtərəfli Saziş imzalanmış, Bakı Bəyannaməsi qəbul edilmişdir.

Daxili və xarici siyasətdə göstərdiyi xidmətlər, həmçinin neft strategiyasının reallaşdırılması, ölkədə makroiqtisadi sabitliyin davamlılığını təmin edilməsi sahəsindəki müəttəf nəticələrə görə Prezident İlham Əliyev xalqın şəxsi liderinə çevrilmişdir. Onun birbaşa rəhbərliyi altında həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində 2003-cü ildən bu günədək ölkə iqtisadiyyatı real ifadədə 3,2 dəfə artmışdır. Bu, dünya miqyasında rekord göstəricidir. Həmin dövr ərzində ölkədə sənaye istehsalı 2,6 dəfə, ixrac 4,7 dəfə, valyuta ehtiyatları 24 dəfə artmışdır. Son 15 il ərzində Azərbaycan iqtisadiyyatına təxminən 250 milyard ABŞ dolları sərmayə qoyulmuşdur. Bu sərmayələrin yarısı xarici investisiyalardır.

İlham Əliyev siyasətinin ən uğurlu məqamlarından biri ondan ibarətdir ki, Azərbaycan beynəlxalq aləmdə öz mövqelərini durmadan möhkəmləndirir. Ölkəmiz Dünya Bankının "Doing Business" hesabatında 2006-cı ildə qeydə alınmış və o zaman 98-ci yerdə qərarlaşmışdı. Aparılan düzgün, məqsədyönlü, səmərəli islahatlar nəticəsində Azərbaycan 2018-ci ildə son hesabatda dünya miqyasında 25-ci yerdə olmuşdur.

2003-2018-ci illər ərzində əhəlinin məşğulluq problemləri uğurla həll olunmuş, bu dövr ərzində 2 milyon yeni iş yeri yaradılmışdır.

Azərbaycan sürətli iqtisadi inkişafının təmin edilməsində, əhəlinin sosial rifahının daimi olaraq yüksəldilməsində, orta təminatlı təbəqənin formalaşmasında, məmru istehsalın artımının sürətlənməsində xüsusi rolə malik olan məsələlərdən biri sahibkarlıq mühitinin yaradılması və inkişaf etdirilməsidir. 1994-cü ilin sentyabrında Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə Bakıda "Sahibkarlıq strategiyası və iqtisadi yenidənqurma" mövzusunda keçirilən beynəlxalq konfransdan sonra ölkəmizdə kiçik və orta sahibkarlığın sürətli inkişafı başladı. Xarici təcrübədən geniş şəkildə istifadə edilməklə ölkədə sahibkarlığın inkişafı ilə bağlı dövlət proqramları qəbul edildi. Onların uğurla icra edilməsi nəticəsində hazırda ölkədə qeyri-neft sektorunun ümumi məhsulunun 80-85 faizi sahibkarlıq müəssisələri tərəfindən istehsal olunur. Kiçik və orta sahibkarlığın sürətli inkişafı məqsədilə onlara müxtəlif güzəştlər tətbiq edilir, dövlət tərəfindən ən zəruri köməklər göstərilir.

Ölkədə dayanıqlı inkişafı məqsədilə həyata keçirilən mühüm məsələlərdən biri də regionların sosial-iqtisadi inkişafının təmin edilməsi olmuşdur. Bu məqsəddə üç dövrü – 2004-2008, 2009-2013, 2014-2018-ci illəri əhatə edən "Regionların sosial inkişafı Dövlət proqramları" qəbul edilmiş və uğurla həyata keçirilmişdir. Hazırda yeni 2019-2023-cü illəri əhatə edən dördüncü proqramın icrasına start verilmişdir.

Prezident İlham Əliyev tərəfindən aparılan düşünülmüş siyasət nəticəsində Azərbaycan həm iqtisadi, həm siyasi cəhətdən sabit və təhlükəsiz bir məkana çevrilmişdir. Azərbaycanda formalaşan və artıq beynəlxalq güclər tərəfindən də qəbul edilən davamlı, dayanıqlı iqtisadi inkişaf modelinin əsas gücü ondadır ki, onu xalq bəyənir və dəstəkləyir. Bu modelin reallaşdırılması nəticəsində ölkəmiz güclü dövlətə çevrilmişdir. Məhz bunun nəticəsində Azərbaycan beynəlxalq kürsülərdə öz sözünü deyir, müstəqil siyasətini aparır və maraqlarını qoruyur.

İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən iqtisadi siyasətin mühüm elementlərindən biri də dünyaya iqtisadi inteqrasiyanı sürətləndirən xarici ticarət strategiyasıdır. Bu strategiya çərçivəsində həyata keçirilən ən zəruri məsələlərdən biri də qədim "İpək yolu"nun bərpası və onun daha da inkişaf etdirilməsidir. Bu vasitə ilə bir tərəfdən ölkələr arasında iqtisadi inteqrasiya güclənir, digər tərəfdən isə beynəlxalq yükdaşımalarda geniş meydan açılır. Tarixi İpək Yolunun bərpası çərçivəsində transmilli layihələrdən biri olan – TRASEKA proqramının hazırlanması və yaradılması işində Azərbaycan dünya dövlətləri ilə, Avropa İttifaqı və digər beynəlxalq təşkilatlarla qarşılıqlı təmasda yaxından iştirak etmiş və layihənin daimi katibliyinin Bakıda yerləşməsinə nail olmuşdur. Bu layihənin reallaşdırılması əsas mərhələ 1998-ci ilin 8 sentyabr tarixində Bakıda "İpək yolunun bərpası" mövzusunda keçirilən beynəlxalq konfrans hesab edilir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 9 ölkənin (Azərbaycan, Bolqarıstan, Gürcüstan, Qırğızstan, Moldova, Rumıniya, Türkiyə, Özbəkistan, Ukrayna) başçıları və eyni zamanda, 13 beynəlxalq təşkilatın, 32 dövlətin

Əvəz ƏLƏKBƏROV, Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin "Maliyyə və maliyyə institutları" kafedrasının müdiri, iqtisad elmləri doktoru, professor